

Posudek magisterské diplomové práce

Jana Vosmanská: Josef Václav Sládek a začátky české amerikanistiky. Ústav translatologie FF UK 2008.

Diplomantka si v Úvodu práce (I.) vytkla tyto cíle: zmapovat americkou zkušenost Josefa Václava Sládka z let 1868-1870 tak, jak se odráží v jeho fejetonech, črtách a člancích, publikovaných v českých novinách za jeho pobytu v Americe a po něm. Porovnat obsah této publicistiky s osobní korespondencí Sládka s Jaromírem Čelakovským z doby Sládkova amerického pobytu. Dále pátrat po tom, do jaké míry a jakým způsobem J. V. Sládek zúročoval svou znalost angličtiny a poznání americké společnosti a kultury ve své redakční a překladatelské práci po návratu do Čech – specificky co předával české veřejnosti jako redaktor a přispěvatel časopisu *Lumír* v letech 1873-1898 (není to „jednak“ zjišťováno obsahovou analýzou tohoto časopisu a dalšími postupy, ale *pouze* ... viz s. 2); zda se díky této jeho práci konstituoval v českém povědomí pojem a americké kultuře a jaký byl. Dalším cílem práce bylo prozkoumat povahu Sládkových překladů – v Úvodu bohužel není vymezeno jakých (s. 2).

Z diplomantčina výkladu v kapitole II. plasticky vystupuje obraz Ameriky, který Sládek česky zveřejnil. Je tematicky dobře utříděný, dostatečně dokumentovaný citáty z původních článků (které jsou čerpány z obou jejich existujících knižních souborů jako zdrojů, k nimž si diplomantka zvolila – a uspokojivě popsala – vlastní pracovní přístup). Přesto se v této kapitole (i v celé práci) objevují věcně planá i formulačně „nedopsaná“ místa – např. zmínka o tom, že v roce 1868, kdy Sládek do Ameriky odjížděl, „byla národní perzekuce nejkřutější“, s. 4 (*jak je to historicky myšleno?*). Dalším příkladem nedostatečného kulturně a literárně historického výkladu je pasáž o Sládkově pojmání indiánské problematiky, kdy diplomantka vcelku průkazně poukazuje ve fejetonech a v jedné básni na jeho kolísání mezi postoji romantika a civilizačně nadřazeného, kolonizujícího bělocha – avšak o dalším důležitém zdroji, skladbě Na hrobech indiánských, informuje pouze prostřednictvím nijak nerozvedeného citátu z populárního článku.

Hlavní diplomantčinou metodou je v kap. II a v části kap. III čtení Sládkových textů a dokumentování reprezentovaných témat. Umožňuje to vcelku dobře mnohé pochopit z kombinace dobře vybraných citátů a úsporných popisů (kupř. dobovou podmíněnost Sládkových rasově etnických názorů a předsudků), avšak často je implicitnost textu přílišná a diplomantčiny zhodnocující komentáře a závěry chybí. To je např. případ vyznění pasáže o Sládkově korespondenci s J. Čelakovským (s. 13-19), z níž jen prosakuje Sládkovo pochopení, že v Americe není prostor pro práci pro „ideál“ (spojené s uzráváním jeho rozhodnutí být básníkem v Čechách) a která je opět uzavřena pouze dalším citátem z již zmíněného populárního článku o Sládkovi v Americe. Diplomantce by v informovanosti a větší názorové jistotě bylo pomohlo, kdyby vedle pramenů četla též odbornou „sládkovskou“ literaturu, kterou doporučovalo i zadání této diplomové práce; jejíž znalost však text práce i seznam literatury prokazuje málo. V tomto seznamu navíc chybí i některé zdroje, s nimiž diplomantka pracuje – viz Klášterský, s. 32.

V kap. III. (Opět v Čechách) oceňuji odlišenou pozornost, kterou diplomantka věnovala dvěma rozsáhlým studiím o americké společnosti, politice a kultuře, jež Sládek vypracoval již jako „amerikanista“ v Čechách, v 70. letech 19. století. Cenné je vyložení Sládkova pohledu na americkou literaturu (ve studii „První století severoamerické republiky“), který – opět spíše implicitně – koresponduje v práci s nálezy publikovaných přeložených amerických textů v *Lumíru*. Tyto nálezy diplomantka učinila zdařilou systematickou obsahovou analýzou těch ročníků *Lumíru*, které byly Sládkem zásadně ovlivněny (1873-1898). Kapitola tak vyjevuje, že Sládek se zajímal především o 19. stoletím uznávané, na úrovni estetických norem

výrazově dobře zvládnuté, ale i „příjemné“ literární práce (Longfellow, Aldrich, Harte aj.); ne o literární „výstřednosti“, představované např. tvorbou Twainovou a Whitmanovou.

S příjemně zajímavými americkými autory pak české čtenářstvo seznamoval – jak prokazuje oddíl III. 2 (užitečné, avšak diplomantkou opět nekomentované je vysoké Sládkovo hodnocení Hawthorna stejně jako úvaha o jeho nepopulární děsivosti – *což možná vybízí k soudu o Sládkových redakčních i překladatelských principech v Lumíru?*). Nedostatky kap. III. jsou argumentačně formulační – např. formulační nezvládnutí zmínky o Sládkem samým redigovaných vlastních *Spisech* a z hlediska dějin překladu zde chybějící podrobnější zájem diplomantky o svazek *Z cizích luhů* (s. 32); argumentačně neřešené zapojení vsuvky o Sporů Sládků s *Osvětou* (s. 39-41); věcná nepozornost při zmínění Sládkových překladů pěti povídek v 8. ročníku *Lumíra*, ovšem bez jmen autorů (s. 42); věcný nezájem o to, zda Sládkovy původní americké texty ve 2. ročníku byly nové nebo již opakovaně publikované (s. 37).

Výběr básní pro translatologickou analýzu Sládkových překladů v *Lumíru* (IV) je učiněn poměrně reprezentativně a odráží také vzrůstající Sládkův zájem o anglickou literaturu spojený s odezníváním vlivu americké zkušenosti. Vady mají miniaturní medailony autorů těchto básní, které jsou příliš minimalistické, málo vztažené k přeloženým básním a neuvádějí zdroje, z nichž čerpají. Pozitivní je např. sice snaha provázat Sládkovu esej o Tennysonovi s uvedením básně *Umírající labuť*, ale odkazy k esejí jsou příliš obecné, a tím je paradoxní zmínka o Sládkově polemice s Tennysonovými kritiky, kteří ho čtou jen v překladech, anebo v originále neproniknou básníkovu dikci (s. 48)... - *nabízí se přímo sledování, zda Sládek Tennysonovu „dikci“ svým překladem vystihl?* Velmi minimalisticky a nerelevantně je také uveden Sládkův oblíbený Longfellow – nedotažená informace o „Fireside Poets“ nic neříká; výrok, že byl básník „už v Čechách pojmem“ je velmi matoucí pro hlavní cíle této práce – *znamená to, že ho již překládali jiní před Sládkem? Není to dořečeno.*

Samotná translatologická analýza šesti Sládkových překladů je cenná, nově informativní, protože translatologická literatura se touto částí Sládkovy překladatelské práce nezabývá. Je pravda, že úroveň jednotlivých analýz kolísá (za nejlepší a nejpropracovanější lze označit analýzu Tennysonovy *Umírající labuť* a Coleridgeova sonetu *V přírodě*; za nejméně uspokojivou analýzu Longfellowovy básně *Vlny vpřed a vlny zpět se valí* (s. 57-59) – *je písňovost dostatečně vysvětlena?: je sémantika spojení „soft, white hands“ a slovesa „settles“ skutečně v celém kontextu orig. básně bezútešnější a beznadějnější než v lexikálních volbách překladu?: nechybí pozornost ke zvukovým kvalitám Sládkem voleným výrazům „halí“ a „tlukou“?*). Další otázka - *jaké jsou zdroje originálních textů básní?* V samotných srovnávacích rozborech (*přes nepochopitelné „překlepy“ typu anglické dvojhlasky „th“???*, s. 59) přináší kap. IV nové důkazy o Sládkově rané překladatelské tvorbě a metodě; prokazuje jeho jistou překladatelskou „utlumenost“ v poloze romantické excitovanosti a naopak invenci v překladech textů, které jsou písňově či baladicky komponované zvukově, veršově a lexikálně. Je však s podivem, že diplomantka nezapojila do rozborů Sládkových překladů Levého poznatky o odlišné významové hustotě v angličtině a češtině, která zásadně ovlivňuje možnosti českých básnických překladů (viz *Umění překladu*).

Vyhodnocení výzkumu (V.) je adekvátní, i když snad až příliš úsporné.

Doporučuji tuto v mnohém zajímavou práci k obhajobě, v níž by se diplomantka mohla pokusit uvést na pravou (či pravější) míru její nedostatky.

13. 9. 2008 PhDr. Eva Kalivodová, Ústav translatologie FF UK